

Splet z jezikovnega in jezikoslovnega vidika

MIJA MICHELIZZA*

IZVLEČEK

V prispevku je predstavljenih šest značilnosti spleta, ki pomembno vplivajo na jezik in besedila na tem mediju: hiperbesedilnost, interaktivnost oz. dvosmerno komuniciranje, medkulturnost oz. globalnost, večpredstavnost oz. multimedialnost, arhivskost in aktualnost oz. komponenti prostora in časa ter anonimnost oz. identiteta uporabnikov.

KLJUČNE BESEDE

elektronska besedila, jezik, jezikoslovje, splet

ABSTRACT

This article deals with six characteristics of the web that have a significant influence on language and the texts in this medium: hypertextuality, interactivity or two-way communication, interculturalism or globality, multimediality, archiving and currency or space and time components, and, last, anonymity or identity of users.

KEY WORDS

electronic texts, language, linguistics, the web

Zgodovinski okvir

Že v šestdesetih letih prejšnjega stoletja se je prvič pojavila ideja spletnega omrežja, in sicer z namero ameriškega obrambnega ministrstva, da bi občutljive podatke čim bolje zaščitili, saj so se podatki nahajali na različnih računalnikih. Hkrati so želeli omogočiti čim hitrejši način dostopanja do teh podatkov. Idejo je uresničila agencija ARPA,¹ omrežje, iz katerega se je kasneje razvil internet, pa je dobilo ime ARPANET. Možnost vključevanja

---

* Dr. Mija Michelizza, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, e-pošta: mmija@zrc-sazu.si

¹ Od leta 1972 naprej se imenuje DARPA (angl. Defense Advanced Research Projects Agency), Agencija za napredne obrambne analize ZDA. Agencija za napredne obrambne analize ZDA, spletna enciklopedija *Wikipedija*.

novih računalnikov v mrežo je za tovrstno izmenjevanje podatkov spodbudila tudi znanstvenike, kar pa je povzročilo nemalo težav, saj je bilo v mrežo povezanih preveč različnih računalniških sistemov. Iz varnostnih razlogov se je vojaški del omrežja, na podlagi katerega je nastal internet, kmalu odcepil v samostojno omrežje MILNET.

V sedemdesetih letih se pojavi protokol² TCP/IP (angl. Transmission Control Protocol/Internet Protocol), ki ga v devetdesetih nadomesti HTTP (angl. Hypertext Transfer Protocol), ko internet (takrat se že ne imenuje več ARPANET) doživi pravi razcvet. Med najbolj priljubljenimi možnostmi na internetu je svetovni splet,³ ki nastane leta 1989 prek Evropske organizacije za jedrske raziskave CERN, v Švici. HTTP razvijeta Tim Berners-Lee in Robert Cailliau. Svetovni splet oz. splet Oblak in Petrič⁴ v tehničnem smislu razumeta kot »najbolj pomembno in najbolj dominantno komponento interneta, saj se vse več storitev, ki jih spremljamo prek interneta, zliva na splet«. Nekdaj so obstajali samostojni servisi dostopa do baz podatkov (Gopher), klepetalnic (IRC), elektronske pošte, novičarskih skupin (Usenet), ki pa se danes vse bolj stapljajo v enotni spletni format, ki je uporabniku dosegljiv prek spletnega brskalnika.⁵

Splet, internet in elektronski mediji

Splet in internet

Razmerje med spletom in internetom nekoč in danes ponazarja Slika 1, pri čemer je treba opozoriti, da v samem začetku interneta splet še ni obstajal. Obdobje 1989–1992 je z razvojem orodij za svetovni splet s seboj prineslo veliko spremembo, tako da bi lahko govorili o internetu pred nastankom svetovnega spleta in po njem kot o starem in novem internetu. Ta prelomnica naj bi tudi povzročila, da se je internet razširil prek meja računalniških inženirjev in hekerjev na širši krog uporabnikov.⁶

Kot je razvidno s Slike 2, število uporabnikov interneta v Sloveniji v zadnjih letih še vedno narašča. Ljudi, ki so že kdaj uporabljali internet, ne glede na to, kako pogosto ga uporabljajo, je bilo v letu 2011 že čez 70 %.

Uporabnikov interneta je vsako leto več, saj se s sodobnimi tehnologijami otroci seznanjajo že od malega in z njimi živijo celo življenje – v nasprotju z generacijami, ki smo se morale uporabe teh tehnologij priučiti kasneje. Vendar pa je število uporabnikov interneta v neki državi podatek, ki ga ne

² *Islovar* razloži protokol kot »pravila pri izmenjavi podatkov, informacij med napravami v telekomunikacijskem omrežju«. *Islovar*, spletna stran.

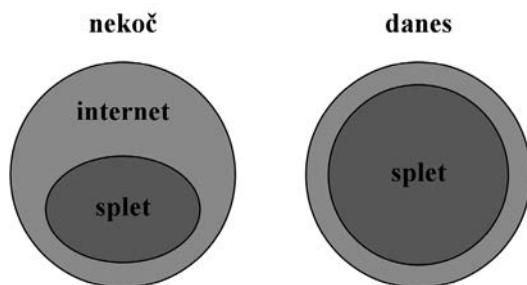
³ Ammelburger, *CGI in Perl*, str. 7.

⁴ Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 14.

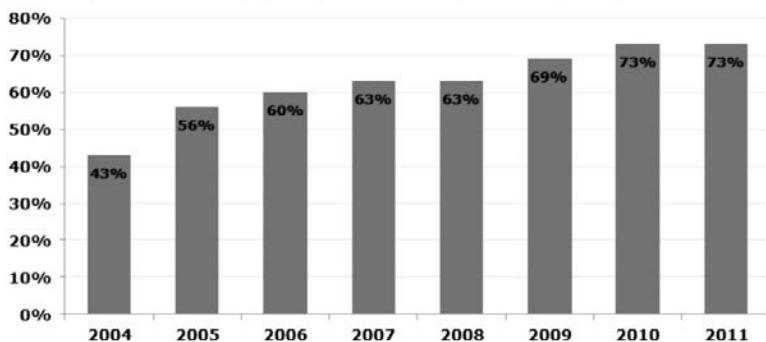
⁵ Prav tam.

⁶ Škerlep, *Model računalniško posredovane komunikacije*, str. 32.

Slika 1: Splet in internet
nekoč in danes
(Oblak in Petrič, *Splet kot
medij in mediji na spletu*,
str. 14)

Delež posameznikov v populaciji od 10 do 74 let, ki so že uporabljali internet

Vir: SURS, 2011

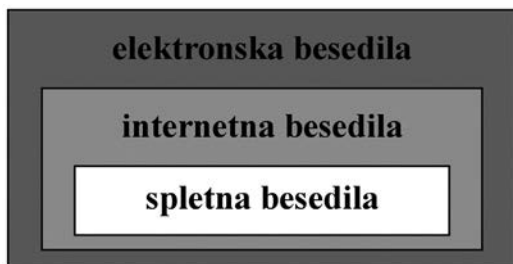
Slika 2: Število uporabnikov interneta v Sloveniji

smemo interpretirati kot podatek o rabi določenega jezika na tem mediju. Niti ni samoumevno, da ljudje uporabljajo isti jezik doma in na internetu. Ko se ukvarjamo z vprašanjem o razmerju različnih jezikov na internetu, moramo biti pri interpretaciji raznih kvantitativnih raziskav zelo pozorni, saj se nekateri podatki nanašajo na število uporabnikov, drugi na število spletnih strani ali mest, ki jih uporabniki obiščejo, spet tretji na količino strežnikov itd.⁷

Elektronski mediji

Jezikovne značilnosti spletnih in internetnih besedil se pogosto prekrivajo z značilnostmi v besedilih SMS-jev, zato raziskovalci, ki se ukvarjajo s tem področjem, danes vse tri vrste komunikacije uvrščajo v skupni sklop raziskav. Zaradi tega se tudi vedno bolj uveljavlja termin elektronsko

⁷ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 79 in 87.

Slika 3: Razmerje med spletnimi, internetnimi in elektronskimi besedili

posredovana komunikacija (angl. Electronically-Mediated Communication, EMC).⁸

Značilnosti spleta

Namen članka je predstaviti bistvene značilnosti spleta, ki vplivajo tudi na jezik in jezikoslovje.⁹ V nadaljevanju izpostavimo ter analiziramo šest značilnosti spleta. Ponekod zaradi nazornejše ponazoritve prehajamo tudi širše na internet in elektronska besedila.

Značilnosti spleta:

- (1) hiperbesedilnost,
- (2) interaktivnost oz. dvosmerno komuniciranje,
- (3) medkulturnost oz. globalnost,
- (4) večpredstavnost oz. multimedialnost,
- (5) arhivskost in aktualnost oz. komponenti prostora in časa ter
- (6) anonimnost oz. identiteta uporabnikov.

Hiperbesedilnost

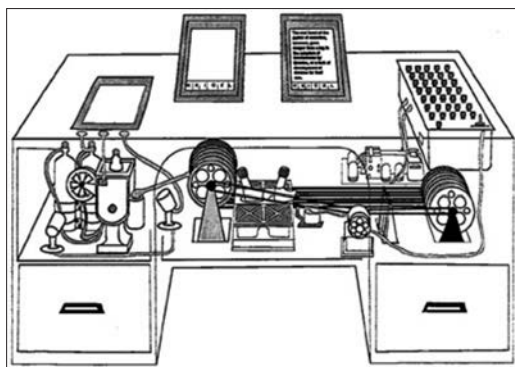
Dejstvo, da gre pri internetu in posledično spletu za elektronski medij, zaznamuje tako besedila kakor jezik: že strojna oprema, npr. tipkovnica, vpliva na to, kakšen tip informacij lahko pošljemo, velikost in konfiguracija zaslona pa vplivata na to, kakšne vrste informacij lahko vidimo.¹⁰ Poleg strojne opreme je pomemben element tudi programje, ki ga uporabniki potrebujejo za povezavo in uporabo interneta. Protokol HTTP je zagotovil izmenjavo dokumentov v obliki HTML (angl. Hypertext Markup Language), katerega najpomembnejše načelo je, da je mogoče v datoteko vključiti živo vez z nekim drugim naslovom, torej povezavo na drug del istega dokumenta

⁸ Baron, *Always On*, str. 12.

⁹ David Crystal v svoji knjigi *Internet Linguistics* uvede pojem internetnega jezikoslovja.

¹⁰ Crystal, *Language and the Internet*, str. 24.

Slika 4: Elektrooptični stroj
Memex
(spletna stran *Eric Blue's
Blog*)

(notranje hiperpovezave) ali pa na drug dokument, ki je lahko na istem ali drugem računalniku (zunanje hiperpovezave).¹¹

Izraz hiperbesedilnost v označevalnem jeziku HTML se nanaša predvsem na »možnost obstoja povezav med spletnimi stranmi v svetovnem spletu«. ¹² Ker gre za odmik od tradicionalnega, linearnega podajanja vsebin, predstavlja hiperbesedilnost novost tako z vidika produkcije kakor tudi z uporabniškega vidika. ¹³ Vseeno lahko potegnemo določene vzporednice z nekaterimi elementi tradicionalnega pisanja, kot so npr. sprotne opombe, kazalke, citati ipd. ¹⁴

Ideja hiperbesedila se pojavi že leta 1945 v članku *As we may think* Vannevaarja Busha, v katerem avtor predstavi idejo elektrooptičnega stroja Memex (gl. Sliko 4), s katerim bi bilo možno shranjevati informacije tako, da bi bili deli besedil med seboj povezani. V samem članku sicer termin hiperbesedilo ni omenjen. ¹⁵

Besedila na spletu nimajo več nujno enosmerne zgradbe, kar bi zahtevalo branje od začetka do konca, ampak branje poteka v plasteh ali pa krožno. ¹⁶ Kaj prinaša tovrstno branje na spletu, bomo še videli, dejstvo pa je, da interaktivno branje zgodb pri bralcih povzroča nelagodje, saj, kot ugotavlja Praprotnik, ¹⁷ občutijo preveč svobode. Berejo namreč zato, da bi izvedeli, kaj se je junaku zgodilo, ne pa, da bi o njegovi usodi odločali. Takšna vrsta branja in nove besedilnosti, so prebudili tudi ideje o razsrediščenosti, svobodi bralca in nelinearnosti omrežja kot protiuteži tradicionalnemu informiranju

¹¹ Škerlep, *Model računalniško posredovane komunikacije*, str. 32–33.

¹² Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 26.

¹³ Prav tam, str. 83.

¹⁴ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 28.

¹⁵ Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 26; o članku Vannevaarja Busha prav tam.

¹⁶ Škerlep, *Model računalniško posredovane komunikacije*, str. 33.

¹⁷ Praprotnik, *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*, str. 59.

množičnih medijev.¹⁸ V primerjavi s tradicionalnimi besedili Oblak in Petrič¹⁹ za spletna besedila in hiperbesedilni način zapisovanja ugotavljata: že omenjeno (1) decentraliziranost (za noben besedilni del ni mogoče reči, da je osrednji) in (2) nelinearnost (vsak besedilni del je povezan z množico drugih in nima ne začetka ne konca); v nadaljevanju navajata še (3) aktivno vlogo bralca (ki lahko kot bralec odloča, v kakšnem zaporedju bo bral, lahko pa preide v vlogo tvorca besedila in doda besedilni del, hiperpovezavo itd.) in (4) večglasno dinamičnost (besedilni deli so produkt več avtorjev). Vendar pa v nadaljevanju²⁰ ugotavljata, da ti pojmi niso tako črno-beli in da se je te značilnosti nekoliko zidealiziralo, v resnici pa je dejansko stanje na spletu, kar se teh značilnosti tiče, precej raznoliko. Avtorja²¹ namreč opozarjata na izgubo pomena povezav in dejansko nepovezanost, ki jo opažata tudi na slovenskem spletu, ter menita, da je splet »bolj ali manj razdrobljen hiper tekstualni sistem, ki morda omogoča nelinearno izkušnjo, vendar je ta prav zaradi nestrukturiranosti in nesmiselnih povezav prej ovira kot prednost«. Naj poudarimo še, da je razvoj svetovnega spleta pripeljal do kontroverzne situacije, saj so prav hiperpovezave, ki so vezivno tkivo in nujen pogoj, pritegnile interes kapitala, kar povzroča prevlado nepravilnosti in neenakosti v svetovnem spletu. Skoraj vsaka spletna stran ima namreč hiperpovezave na reklamne spletne strani, s katerimi pridobivajo potrošnike in ki so v nasprotju z načeli sodelovanja med besedili.²²

Sama hiperpovezava sicer še ne pomeni, da je stran, na katero kaže, tudi nujno dosegljiva – lahko nas pripelje do t. i. napake 404, ki pomeni, da stran ni dosegljiva.²³ Takšni primeri so redkejši pri notranjih hiperpovezavah, ki so značilen del spletnih enciklopedij (npr. *Wikipedije*, ki ima sicer na vsaki strani v posebnem razdelku tudi zunanje hiperpovezave) ali spletnih slovarjev. Vloga hiperpovezav v slovarjih je nekoliko specifična, nikakor pa to ne pomeni, da so spletni slovarji popolnoma brez reklamnih hiperpovezav. Te sicer res niso osnovni del slovarja, lahko pa jih najdemo npr. v pasicah spletnih strani slovarjev.

Z jezikoslovnega vidika so zanimive hiperpovezave tipa »kliknite tukaj«. Omenjena besedna zveza je imela npr. v spletnem iskalniku Najdi.si februarja 2012 okrog 2.000.000 zadetkov, Google pa pri iskanju za slovenščino najde več kot 7.000.000 zadetkov za iskano besedno zvezo.²⁴ Čeprav oblikovalci spletnih strani prisegajo na čim bolj povedne hiperpovezave, pa v spletnih besedilih pogosto zasledimo hiperpovezave, kot npr. »tukaj«, »tu«,

---

¹⁸ Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 25.

¹⁹ Prav tam, str. 30–31.

²⁰ Prav tam, str. 50–52.

²¹ Prav tam, str. 181.

²² Prav tam, str. 47.

²³ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 29.

²⁴ Iskanje s pomočjo narekovajev.

Slika 5: Primer tvita, kjer uporabnica vključi hiperpovezavo v stavek (z dovoljenjem avtorice sporočila)

»tule«. Z vidika pragmatike so to kazalniki oz. deikti, v danem primeru gre za prostorske deikte, saj kažejo na spremenljivke v prostoru. Pojav deiktov na spletnih straneh omenja že Boardman,²⁵ ki opozarja na razumevanje koncepta prostora na dva načina: (1) kot fizično okolje avtorja, ko piše besedilo, in (2) kot virtualni prostor strani. Poleg omenjenega primera, ko deikt nakazuje mesto, kamor moramo na spletni strani klikniti, pa zasledimo tudi primere, kjer prostorski deikt že nakazuje mesto, kamor bomo ob kliku preusmerjeni: »Več fotografij lahko vidite tukaj.«

V takšnih primerih prihaja do določenega pomenskega odstopanja, saj deikt ne pomeni več dobesedno 'tukaj' v danem kontekstu spletne strani, ampak nakazuje na drugo spletno stran. Pri tem gre pravzaprav za širitev koncepta kategorije prostora, ki ga bo treba v prihodnje glede na hiter razvoj sodobnih medijev podrobneje opazovati.

Hiperpovezave kot nebesedni elementi pa se lahko v svoji osnovni oz. skrajšani obliki vključujejo tudi v skladnjo stavkov.²⁶ Zdi se, da povedne hiperpovezave na skladnjo nimajo večjega vpliva, vendar vsekakor gre za področje jezika, ki bi ga bilo treba podrobneje raziskati. Navajamo primer z družabnega omrežja Twitter, kjer uporabnica v stavek vključi hiperpovezavo na spletno stran, ki ima objavljen program Otroških prireditev na Prešernovem trgu (gl. Sliko 5).

Interaktivnost

HTML omogoča izdelavo zgolj statičnih strani (npr. z besedilom, hiperpovezavami in slikami) in torej omejuje komunikacijo med strežnikom²⁷ in obiskovalcem spletne strani. Z jezikom HTML je nemogoče ustvariti sodobne spletne strani, na katerih so forumi za uporabnike, spletne trgovine ipd., brez česar si danes, ko prevladuje t. i. participatorni splet oz. splet 2.0 (angl. Web 2.0),²⁸ tega medija ne moremo več predstavljati. Splet 2.0 je po definiciji

²⁵ Boardman, *The Language of Websites*, str. 46.

²⁶ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 139.

²⁷ Strežnik je računalnik, navadno osrednji del omrežja, ki uporabnikom omogoča različne informacijske storitve in izvršuje njihove zahteve.

²⁸ Nadgradnja spleta 2.0 je splet 3.0, t. i. semantični splet v smislu t. i. pametnega podajanja informacij uporabniku, ki stremi k personalizaciji storitev.

spletne enciklopedije *Wikipedije* »izraz, ki opisuje trend v rabi svetovnega spleta in spletnega oblikovanja, ki teži k spodbujanju ustvarjalnosti, informacijski izmenjavi in, kar je najpomembneje, k sodelovanju med uporabniki«, kar torej nujno vključuje tudi možnost interaktivnosti.²⁹

Ločimo med t. i. enosmerno in dvosmerno komunikacijo. Enosmernost komunikacije na spletu je prevladovala v prvih obdobjih, ko tehnologije še niso omogočale interaktivnosti, dvosmerna komunikacija na spletu pa omogoča in spodbuja povratne informacije, npr. ko različni mediji pozivajo svoje bralce, naj sodelujejo v diskusijah pod objavljenimi članki ali pa celo kot avtorji prispevkov oz. fotografij.³⁰

Vrste interaktivnosti

Splet nudi možnosti za različne vrste interaktivnosti. Jensen loči:

- (1) prenosno interaktivnost (uporabniki medija izbirajo med informacijami),
- (2) konzultacijsko interaktivnost (uporabniki ne le izbirajo, temveč tudi zahtevajo določene informacije),
- (3) konverzijsko interaktivnost (uporabniki lahko sami proizvedejo in posredujejo informacije v določen sistem) in
- (4) registracijsko interaktivnost (sistem samodejno preverja uporabnikova delovanja in se nanje odziva).³¹

Za jezikoslovce je najbolj zanimiva konverzijska interaktivnost, saj zaradi te lastnosti spleta lahko prosto dostopamo do besedil širšega kroga ljudi, kar lahko bistveno olajša sestavo besedilnih korpusov in pripomore k raznovrstnosti vključenih besedil. Zavedati se je treba, da je prav zaradi novih možnosti komuniciranja danes nemalo ljudi, ki sicer v življenju ne bi napisali niti vrstice, tako pa vsi skupaj ustvarjamo nepojmljive količine besedil, od fragmentiranih ali zelo kratkih besedil, kot so npr. SMS-ji, do obsežnejših besedil v spletnih enciklopedijah ali na blogih.³² S pojavom sodobnih medijev so nekateri avtorji razmišljali o potrebi po rekonceptualizaciji pojma občinstvo oz. so bili mnenja, da bi morali govoriti kar o »novih občinstvih«, vendar pa v grobem vsekakor lahko uporabnike razdelimo vsaj na tiste, ki so tudi soustvarjalci vsebin, in na one, ki to niso.

Škerlep³³ loči tri skupine tipičnih uporabnikov in njihovih komunikacijskih praks na internetu, in sicer glede na to, ali v komunikacijskih razmerjih nastopa posameznik, organizacija oz. množični mediji. Gre za uporabnike, ki se med seboj dejansko zelo razlikujejo. Vse to so pomembni podatki, ki jih je treba upoštevati pri analizi tovrstnih besedil.

---

²⁹ Spletna enciklopedija *Wikipedija*.

³⁰ Škerlep, Model računalniško posredovane komunikacije, str. 27–28.

³¹ Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 86.

³² Antonelli, *L'italiano nella società della comunicazione*, str. 142.

³³ Škerlep, Model računalniško posredovane komunikacije, str. 35–36.

Interaktivnost v medijih

Če opazujemo današnje klasične medije (časopisi, radio, televizija), ti sodelujejo v komunikacijskih dejanjih, ki so v sferi javne komunikacije v glavnem enosmerna, »elementi dvosmernosti, kakršne vidimo v pismih časopisnih bralcev ali v kontaktnih oddajah na radiu in televiziji, pa so zaradi svojega majhnega deleža v celotni medijski produkciji sporočil in ker v njih sodeluje zelo malo bralcev, poslušalcev in gledalcev, zgolj nadomestek za dvosmerno komunikacijo«.³⁴

S pojavom sodobnih medijev, ki temeljijo na računalniških tehnologijah, pa se spreminjajo tudi klasični mediji. Televizijske oddaje, ki smo jih včasih lahko spremljali le ob določeni uri na določenem programu, so danes prosto dostopne na spletu, radijske postaje lahko poslušamo tudi prek spleta, skoraj vsak tradicionalen medij ima danes že svojo spletno stran, navadno z možnostjo komentiranja novic, profil oz. skupino na različnih družabnih omrežjih ipd.

Interaktivnost in demokratičnost medija

S tehničnega vidika sta prejemanje in pošiljanje informacij načelno enakovredni funkciji. Prav možnost interaktivnosti, tj. uravnavanje razlik med pošiljatelji in prejemniki, je bila eden izmed močnih argumentov tudi za to, da lahko svetovni splet pomaga izboljšati demokracijo.³⁵ Škerlep³⁶ navaja štiri med seboj tesno prepletene vidike, ki kažejo na demokratični potencial sodobnih digitalnih medijev: (1) v primerjavi s tradicionalnimi mediji omogoča računalnik zaradi svoje interaktivnosti večjo stopnjo dvosmerne komunikacije, (2) različna komunikacijska orodja spodbujajo nastajanje interesnih skupin in virtualnih skupnosti, ki lahko organizirano uveljavljajo svoje interese, (3) posameznik ali interesna skupina lahko razvije svojo virtualno organizacijo, ki deluje v kiberprostoru in lahko konkurira nevirtualnim organizacijam, (4) posameznik ali interesna skupina lahko nastopa kot množični komunikator, ki lahko s kakovostnimi vsebinami pritegne množično občinstvo.

Zavedati se je treba, da navkljub neštetim novim pridobitvam, s katerimi splet omogoča interaktivnost (od komentiranja na blogih, forumih in v novicah do spletnih dražb, spletnih igrice, klepetalnic in pošiljanja sporočil vzdrževalcem strani ali uredniku), in navkljub (delni) anonimnosti uporabnikov vseeno po nekaterih raziskavah dejanske interaktivnosti ni zaznati. Oblak in Petrič³⁷ ugotavljata, da slabih 90 % anketiranih ne uporablja interaktivnih praks na spletu (pošiljanje elektronske pošte uredniku novičarskega portala ali vzdrževalcu spletnih strani, sodelovanje v kakšni razpravi ali pošiljanje

---

³⁴ Škiljan, *Javni jezik*, str. 99.

³⁵ Dahlgren, *Media Logic in Cyberspace*, str. 65.

³⁶ Škerlep, *Model računalniško posredovane komunikacije*, str. 51.

³⁷ Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 114–115.

komentarja k članku). Raziskava je sicer bila opravljena že decembra 2002, vendar pa se na tem mestu postavi vprašanje, v kolikšni meri bi rezultati danes bili drugačni. Vsekakor bi bila potrebna nova raziskava. Zanimiva sta tudi podatka v raziskavi istih avtorjev,³⁸ da med uporabniki interneta le 54 % vprašanih meni, da novice na spletu spremlja zato, ker se na »posamezno vsebino lahko neposredno odzovejo«; še manj, 46 %, pa jih uporablja internet, »ker se lahko o določeni temi pogovarjajo z drugimi obiskovalci«. Na drugi strani pa so vsi anketirani uredniki izbranih spletnih dnevnikov menili, da je najpomembnejši izmed razlogov, zakaj so se preselili tudi na splet, ta, da »si želijo več neposrednega sodelovanja z občinstvom«. Sicer je res, da je splet »odprt za vse«, vendar pa nimajo vsi volje, časa ali denarja, da bi ga lahko aktivno (so)ustvarjali, (so)oblikovali in izkoriščali vse prednosti (in včasih tudi slabosti), ki jih sicer ponuja možnost interaktivnega spleta. Resnick³⁹ celo primerja deskanje po svetovnem spletu in rabo hiperbesedila s klikanjem na daljinski upravljavec ter meni, da populacija spletnih uporabnikov vse bolj spominja na občinstvo množičnih medijev kot pa na uporabnike, ki bi aktivno sodelovali v pogovorih. Oblak in Petrič⁴⁰ prideta do sklepa, da »interaktivnost v spletnih medijih ostaja bolj obljuba kot pa v praksi uresničena možnost«. A kot rečeno, gre že za precej zastarele podatke.

Oblak in Petrič⁴¹ še opozarjata, da sta bila demokratični interes in svobodomiselnost vzdušje prisotna predvsem v začetku razvoja svetovnega spleta, ko so na spletu prevladovali akademske in raziskovalne inštitucije. Do leta 1993 komercialna dejavnost na internetu sploh ni bila dovoljena, z letom 1995 je bila uvedena plačljivost registracije domen, že čez dve leti pa so se na področju poslovanja z domenami že obračali milijoni dolarjev. Z vstopom komercialnih akterjev na splet so prišli v ospredje gospodarski interesi in tako pomembno vplivali na značaj svetovnega spleta.⁴²

Jeseni leta 2008 so v Sloveniji potekale parlamentarne volitve in kampanja se je po zgledu drugih svetovnih in evropskih držav vse bolj selila tudi na splet, kjer so kandidati lahko izkoristili možnosti, ki jih prinaša interaktivnost medija. Nekateri kandidati so pisali svoj blog, drugi so bili bolj aktivni na družabnih omrežjih, kot je npr. Facebook, pri eni izmed strank pa so si za interakcijo z volivci podobno družabno omrežje ustvarili kar sami. Marsikateri politik je spletno kampanjo vzel zelo resno, nekateri so se samo registrirali brez pravega namena sodelovanja, pri čemer gre predvsem za »označevanje spletnega teritorija«, kot ta pojav imenujeta Oblak in Petrič,⁴³ spet drugi

---

³⁸ Prav tam, str. 112 in 117–118.

³⁹ Prav tam, str. 93.

⁴⁰ Prav tam, str. 87.

⁴¹ Prav tam, str. 38–40.

⁴² Prav tam, str. 47.

⁴³ Prav tam, str. 156.

se s kampanjo na spletu niso ukvarjali. Na internetu pa so tudi spletna mesta, kjer politično udejstvovanje ni zaželeno.

Vsi birokrati, administratorji in ostali ki vas skrbi nepristranost Wikipedije PAZITE! Volitve so zopet tik pred zdajci in začelo se je (kaj pa smo drugega pričakovali)?

Gre za citat s pogovornih strani *Wikipedije: Pod Lipo*.⁴⁴ Avtor tega zapisa je imel seveda v mislih vandalizem – neprimerno spreminjanje ali celo odstranjevanje celotnih člankov. V predvolilnem času se je torej tudi najbolj znana spletna enciklopedija, ki temelji na načelu interaktivnosti, morala ukvarjati s kampanjo. Urejevalni strani takratnega premierja Janeza Janše in Katarine Kresal, predsednice stranke LDS (Liberalna demokracija Slovenije) in kasneje izvoljene ministrice za notranje zadeve, sta bili zaklenjeni, kar pomeni, da so za čas do volitev administratorji onemogočili spreminjanje vsebine teh dveh strani. Takšnih primerov je na *Wikipediji* tudi sicer še več, gre predvsem za politično in zgodovinsko sporne članke.

Kranjc⁴⁵ opisuje in z vidika pragmatike analizira prve poskuse kampanje na spletu, ko je leta 2000 pred parlamentarnimi volitvami takrat največja parlamentarna stranka LDS organizirala spletne klepete na različne teme, kasneje pa so bili ti klepeti tudi objavljeni na njihovi spletni strani. Tudi mediji so odkrili pomen interaktivnosti in ga še danes s pridom uporabljajo. Enega takšnih prvih poskusov v Sloveniji opisujeta Oblak in Petrič,⁴⁶ prav tako v času pred parlamentarnimi volitvami leta 2000, ko je komercialna televizija POP TV pozivala gledalce k aktivni udeležbi na spletnih klepetalnicah, kjer so lahko med seboj razpravljali o temah, ki so jih na televiziji predstavljali politiki, lahko pa so gostom tudi zastavljali poljubna vprašanja.

Interaktivnost je vsekakor zanimiva tudi z jezikoslovnega vidika, saj pravzaprav vsakomur dopušča, da javno (so)oblikuje besedila. Brezplačno si lahko ustvarimo uporabniški račun za svoj blog, na katerem objavljamo svoja mnenja, prepričanja, doživetja; na straneh spletnih forumov lahko sodelujemo v najrazličnejših debatah ali pa komentiramo novice na spletu in še mnogo drugega. Jezikoslovci smo zato pred velikim izzivom, saj imamo na voljo več besedilnega gradiva kot kdajkoli prej. Za potrebe leksikografskega dela npr. Atkins in Rundell⁴⁷ menita, da so količine razpoložljivih besedil na spletu mnogo prevelike, kar zagotovo drži za angleščino, situacija pri manjših jezikih pa je verjetno marsikje drugačna.

---

⁴⁴ Spletna enciklopedija *Wikipedija*, spletna stran *Wikipedija: Pod lipo*.

⁴⁵ Kranjc, *Jezik v elektronskih medijih*, str. 440.

⁴⁶ Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 12.

⁴⁷ Atkins in Rundell, *The Oxford Guide to Practical Lexicography*, str. 78.

Medkulturnost

Znana je anekdota, ki jo je povedal bivši ameriški podpredsednik Al Gore in izhaja iz časa, ko je veljalo, da je jezik interneta angleščina: 8-letni sin predsednika Kirgizije Akajeva je izrazil željo, da bi se naučil angleško. Oče ga je vprašal, zakaj. Sin pa mu je odgovoril, da zato, ker računalnik govori angleško.⁴⁸ Na spletu lahko marsikatero informacijo najdemo v slovenščini, še več spletnih vsebin pa je v pri nas večini razmeroma dobro znani angleščini. Nekaj časa je res kazalo, da bo jezik interneta predvsem angleščina, vendar pa se je situacija do danes že nekoliko spremenila.

V sredini devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo torej več kot 80 % spleta v angleščini, leta 1996 je bilo npr. 89 % uporabnikov interneta materinih govorcev angleščine,⁴⁹ sedaj pa prihaja do tendence povečevanja deleža neangleških besedil na spletu in tudi delež uporabnikov se spreminja. Do leta 2006 sta bili že dve tretjini uporabnikov materinih govorcev jezikov, ki niso angleščina. Po drugi strani pa podatki kažejo, da na internetu prevladuje le majhno število jezikov. Deset največjih predstavlja 80 % internetnega prostora.⁵⁰ S 565 milijoni uporabnikov je sicer angleščina še vedno na prvem mestu, vendar ji s 510 milijoni sledijo uporabniki interneta v kitajščini.⁵¹ Slovenščina je bila npr. po številu člankov na *Wikipediji* februarja 2012 na 31. mestu.⁵² Območje, kjer je rast jezika na internetu največja, je Afrika, ki ima hkrati tudi najmanjšo raven penetracije interneta. Tu domuje kar tretjina svetovnih jezikov, in ko se bo dostop do interneta na tem območju povečal, bo to imelo velik vpliv na večjezičnost interneta.⁵³ Na 32. seji Unescove generalne konference oktobra 2003 so pripravili zbirko priporočil,⁵⁴ ki zadevajo promocijo večjezičnosti in dostopa do interneta.⁵⁵ Vsi ti podatki so pomembni, ko govorimo o angleščini kot o jeziku, ki je *lingua franca* današnjega časa, in ko govorimo o vplivu angleščine na druge jezike.

Velik delež besedil v angleščini gre tudi na račun dejstva, da podjetja, ki se predstavljajo na spletu v svojem jeziku, zaradi širše ciljnosti svojega poslovanja dodajo prevod strani v angleščino. Pri nas je sicer z zakonom⁵⁶ določeno, da je spletno predstavljanje slovenskih pravnih in fizičnih oseb z registrirano dejavnostjo dovoljeno tudi v tujem jeziku, nujno pa mora biti

---

⁴⁸ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 78.

⁴⁹ Omenili smo že, da je treba biti pri interpretaciji teh podatkov posebej pazljiv in upoštevati tudi možnosti, da rojeni govorec določenega jezika na internetu uporablja drug(e) jezik(e).

⁵⁰ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 81.

⁵¹ Baron, *Always On*, str. 24–26.

⁵² Miran Hladnik rad primerja ta podatek z dvanajstim mestom, ki ga je zasedla slovenščina pri prevodu *Biblije* v šestnajstem stoletju, in tridesetim mestom za prevod operacijskega sistema Windows, kar je za jezik s tako majhnim številom govorcev vsekakor velik dosežek.

⁵³ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 80.

⁵⁴ Dostopna so na: Communication and Information, spletna stran *UNESCO*.

⁵⁵ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 82–84.

⁵⁶ Gre za 23. člen Zakona o javni rabi slovenščine.

poleg tujega jezika predstavitev v slovenščini. Stabej⁵⁷ za slovensko jezikovno situacijo po spremembi politične ureditve opaza dva procesa: po eni strani se je okrepila produkcija besedil v slovenščini (na tem mestu lahko izpostavimo, da imajo posebno mesto internet in besedila, ki nastajajo na tem mediju), po drugi strani pa se je zaradi informacij, neobstoječih v slovenščini, začela hitreje in močneje uveljavljati tudi angleščina. V nadaljevanju še poudarja, da so »komunikacijske potrebe in prakse skupnosti [...] neločljivo povezane z družbenimi procesi, zelo močno pa tudi z možnostmi, ki jih ponuja vrtoglav razvoj informacijskih in telekomunikacijskih tehnologij«.

V sklopu medkulturnosti moramo omeniti še eno značilnost spleta, in sicer decentralizacijo. Decentralizacijo spleta razumemo tako infrastrukturno, kot tudi v smislu, da ni nekega centralnega vodenja ali nadzora.⁵⁸ Avtorji ene same spletne strani so lahko tisoče kilometrov narazen, lahko so različnih narodnosti, edini pogoj je, da imajo skupni kod, torej da se med seboj lahko sporazumevajo. Pri decentralizaciji je pomembno tudi to, da ni zbiranja informacij v enem ali več centrih,⁵⁹ vendar je treba po drugi strani opozoriti, da so včasih ljudje iskali informacijo v različnih virih, danes pa je tendenca, da se različni viri zbirajo na enem (spletne) mestu, da se stvari združujejo, da se čim več raznovrstnih informacij zbira na enem mestu in tako uporabniku olajša delo oz. skrajša čas iskanja. To je seveda po svoje dobrodošlo, vendar se je treba tudi zavedati, da je ta skupek informacij še vedno avtorsko delo določenega človeka oz. skupine ljudi (ki so lahko tudi anonimni) in s tega stališča še vedno subjektivno. Tipičen primer zbiranja informacij na enem mestu predstavljajo spletni iskalniki. Omenimo še slovarsko spletno mesto *OneLook Dictionary Search*,⁶⁰ kjer z enim iskanjem dobimo zadetke iskanege gesla v različnih slovarjih. Konec leta 2010 se je za slovenščino na spletu pojavila podobna spletna stran *Termania*.⁶¹

Večpredstavnost

Spletne strani so pogosto konglomerat zapisanih besedil, slikovnega materiala, video- in audiovsebin. Gre za značilnost, ki je na internet prišla s svetovnim spletom in deluje po načelu, da je v dokument združenih več datotek v različnih formatih, uporabnik pa ta dokument vidi na brskalniškem vmesniku kot enoten dokument.⁶² Združevanje vseh teh elementov seveda vpliva na besedila in na jezik v spletnih dokumentih. »Možnost zlitja raznovrstnih besedil, slik, zvokov in drugih zapisov informacij v isti sistem globalnih razsežno-

---

⁵⁷ Stabej, Bo en jezik dovolj?, str. 59.

⁵⁸ Omenjali pa smo že tudi decentraliziranost besedil na spletu, kjer za noben del besedila ni mogoče reči, da je osrednji.

⁵⁹ Trček, Demokratični potencial kibernetkega prostora.

⁶⁰ *OneLook*, spletna stran.

⁶¹ *Termania*, spletna stran.

⁶² Škerlep, Model računalniško posredovane komunikacije, str. 32.

sti naj bi tako pod pogoji odprtega dostopa temeljito spreminjala značilnosti komuniciranja.«⁶³ Dandanes le še redko najdemo spletne strani, ki bi vsebovale zgolj besedilo.⁶⁴ Branje na zaslonu je za uporabnika precej manj prijazno, zato so redka dolga, poglobljena besedila, ki bi od bralca zahtevala veliko koncentracije in tipično tradicionalno linearno branje. Pogosto so na spletu sicer objavljeni znanstveni in strokovni članki, ki pa so navadno v formatu PDF in jih zato tudi lažje natisnemo na papir, ki predstavlja do uporabnika prijaznejšo obliko za branje tovrstnih besedil. Tudi v tej smeri se tehnologije sicer razvijajo in že smo dobili primerke elektronskih bralnikov, ki olajšujejo branje na zaslonu. Leta 2010 so se tudi prvi slovenski mediji začeli prilagajati novemu formatu, vendar pa za zdaj ti novi bralniki še niso vsesplošno razširjeni.

Večpredstavnost je vsekakor zaznamovala splet in integracija različnih medijev (besedila, zvoka, slike ...) je razširjena tudi zaradi poenostavljenih vmesnikov, ki omogočajo ne samo strokovnjakom, ampak tudi navadnim uporabnikom enostavno objavlanje raznovrstnih vsebin. Čeprav v povezavi z jezikom in jezikoslovjem mogoče najprej pomislimo na zapisana besedila, je več kot na mestu poudarek, da splet prinaša še mnogo več: tu so arhivi raznoraznih oddaj, družabna omrežja s fotografijami, videoposnetki, povezavami na druga spletna mesta, na spletu pa najdemo tudi transkribirane oddaje, parlamentarne seje ipd. Ti zapisi so pogosto že vključeni v besedilne korpuse (npr. oba večja slovenska besedilna korpusa *Nova beseda* in *FidaPLUS*⁶⁵ vsebujeta zapise parlamentarnih sej, ki jih sicer najdemo na spletni strani Državnega zbora).

Aktualnost in arhivskost

Ne samo da spletne strani lahko vsebujejo informacije iz različnih medijev, na spletnih straneh lahko najdemo besedila, ki so nastala pred nekaj sekundami, tu pa so tudi takšna, stara več stoletij. Ali kot ugotavlja Crystal,⁶⁶ »vse, kar je kdajkoli bilo napisano, se načeloma lahko pojavi na spletu«. Aktualnost je še ena izmed značilnosti spleta, ki pa je za jezik(slo)vne raziskave ključnega pomena, saj te težijo k relevantnim aktualnim podatkom.⁶⁷ Že besedilni korpusi ne nastajajo oz. se ne dopolnjujejo dovolj hitro, če želimo raziskovati novejšje besedje, slovarji pa so s tega stališča še manj aktualni. Na aktual-

⁶³ Oblak in Petrič, *Splet kot medij in mediji na spletu*, str. 23.

⁶⁴ *Leksikon računalništva in informatike* (2002) omenja, da nekateri ločujejo spletne strani in spletne dokumente. Prve naj bi bile dokumenti, ki so bolj podobni slikovni strani v reviji, spletni dokumenti pa naj bi bolj spominjali na navadna besedila, vendar pa ta delitev danes vsekakor ni (več) aktualna, če je sploh kdaj bila.

⁶⁵ *Nova beseda*, spletna stran; *FidaPLUS*, spletna stran. – Februarja 2012 je bil na spletu dostopen tudi največji besedilni korpus za slovenščino *Gigafida*, a še v poskusni različici. Sestava korpusa (še) ni javno objavljena, vendar tudi tu najdemo zapise parlamentarnih sej. *Gigafida*, spletna stran.

⁶⁶ Crystal, *Language and the Internet*, str. 196.

⁶⁷ Gorjanc, *Uvod v korpusno jezikoslovje*, str. 19.

nost vplivata želja in potreba uporabnikov po hitro dostopnih najaktualnejših informacijah, pa tudi možnost enostavnega objavljanja vsebin za slehernega uporabnika. Že sam medij omogoča hitro objavljanje praktično od kjerkoli, če je le elektronska naprava pri roki in dostop do interneta na voljo.

Na eni strani imamo torej na spletu vrsto najaktualnejših podatkov in informacij, na drugi strani pa uporabniki lahko v nasprotju s tradicionalnimi mediji kadarkoli dostopajo do starih podatkov in informacij, ki so na spletu. Besedila so arhivirana, pogosto lahko najdemo tudi informacijo o času nastanka (npr. zapisi na blogih, pogovorne strani spletne enciklopedije *Wikipedije*, članki spletnih novičarskih strani itd.), na tak način lahko načeloma razberemo tudi, kdaj se je kakšna nova beseda prvič pojavila.⁶⁸ Oddaje in filme si lahko ogledamo ali poslušamo tudi, če nimamo časa takrat, ko so predvajani na televiziji oz. na radiu, med predvajanjem lahko oddajo ustavimo in nadaljujemo, ko nam ustreza.

Na tem mestu velja opozoriti še na vrste vsebin, ki jih objavljamo na spletu. Predvsem mlajši uporabniki pogosto nimajo občutka, kaj je za javno objavo primerno in kaj ne. Pogosto se zgodi, da je, ko želimo sporne vsebine odstraniti s spleta, že prepozno, saj jih je nekdo drug pred tem že skopiral na svoj strežnik in tako omogočil ostalim vpogled v vsebino. Vsebin, ki so objavljene na spletu, se navadno ne briše oz. umika, ampak se jih arhivira in uporabnikom omogoči dostop do njih tudi, ko niso več aktualne. Gre za to, da običajnih prostorskih problemov z arhiviranjem ni, zato je lahko vsaka najmanjša sprememba zabeležena oz. arhivirana – tak primer je npr. spletna enciklopedija *Wikipedija*, kjer lahko v arhivu za vsak spremenjen znak vidimo, kdo in kdaj ga je naredil. Ogromna količina (zaupnih) podatkov je v drugi polovici leta 2010 prišla v javnost s pojavom spletne strani *WikiLeaks*.⁶⁹

Spletni iskalniki nam omogočajo iskanje po najrazličnejših besedilih, ki pa ga lahko tudi poljubno časovno zamejimo. Pri jasno zastavljenih ciljnih raziskovanj je dobro poznati dodatne možnosti iskanja, ki jih ponujajo spletni iskalniki, saj z natančnejšo opredelitvijo iskanja ne izgubljammo časa s pregledovanjem nerelevantnih spletnih strani, ki pa jih je na spletu ogromno. Predvsem za sestavo besedilnega korpusa (in kasnejše jezikoslovne raziskave) je čas nastanka besedila zelo pomemben podatek. Za zdaj zgodovina besedil na spletu (vsaj v slovenščini) še ni zelo dolga, vendar lahko v prihodnosti pričakujemo zanimive izsledke pri analizah spletnih besedil tudi glede na različna obdobja nastanka. Spletni iskalniki sicer res dajejo vtis, da prikazujejo sinhrona besedila, vendar pa gre v resnici za besedila iz različnih časovnih obdobj.⁷⁰ Poleg običajnih spletnih iskalnikov na spletu najdemo še posebne

---

⁶⁸ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 13.

⁶⁹ *WikiLeaks*, spletna stran. Gre za mednarodno, neprofitno organizacijo, ki pa ni povezana z *Wikipedijo* oz. s fundacijo Wikimedia.

⁷⁰ Crystal, *Internet Linguistics*, str. 119.

iskalnice, ki iščejo tudi po arhiviranih spletnih straneh. Eden takšnih je npr. *Archive.org*,⁷¹ v zadnjem času pa se pojavljajo tudi konzorciji, ki skrbijo za spletne arhive posameznih držav (npr. angleški, francoski).

Aktualnost in arhivskost sta lastnosti spleta, ki se nanašata na kategoriji kraja in časa, ki na spletu postajata vse manj pomembni oz. se njuni vlogi vse bolj relativizirata. Relativnost časa⁷² je na spletu še toliko bolj očitna. Če npr. iz Slovenije sodelujemo na nekem forumu v Avstraliji, zaradi časovne razlike pravzaprav pišemo besedilo že jutri.⁷³ Podobno tudi fizična oddaljenost na spletu nima nikakršnega pomena. Povsem vseeno je, ali si ogledujemo spletno stran na strežniku, ki je na tisoče kilometrov stran, ali pa je spletna stran na strežniku v sosednji sobi. Zelo verjetno je, da pri nalaganju strani ne bomo opazili nikakršne razlike.

Anonimnost

Gre za značilnost, ki ne zadeva vseh vrst spletnih besedil, ampak le nekatere. Ta značilnost je precej opazna na spletnih forumih, pri komentiranju novic ipd. Pri besedilih uradnih spletnih strani podjetij in drugih ustanov ne pričakujemo anonimnega avtorstva, saj za to niti ni potrebe. Od uporabnika je odvisno, ali bo na spletu sodeloval anonimno (oz. psevdonimno) ali pa se bo podpisal s svojim imenom in priimkom. Škiljan⁷⁴ opazuje, da uporabniki vstopajo v virtualne komunikacijske skupnosti na internetu kot nekakšna *tabula rasa* in tako svojo subjektivnost oblikujejo šele v samem komunikacijskem dejanju:

Ker so rešeni telesnosti, ki tudi takrat, čeprav neposredno ni 'otipljiva', določa subjekt moderne družbe, lahko svojo subjektivnost v toku dejanja (ali v času sodelovanja v virtualni skupnosti) menjavajo, 'brišejo' in znova gradijo njeno zgodovino ter zavzemajo najrazličnejše vloge in statuse. S tem se seveda spreminja tudi sam pojem družbene skupnosti in odnosov, ki vladajo v njej.⁷⁵

Odnosi pa pogosto ne ostajajo samo na virtualni ravni, saj so ti, kot ugotavljajo raziskovalci, zaradi neformalne osebne (celo intimne) narave komuniciranja, prek katere se odnosi razvijejo, pogosto zelo intenzivni, običajno prijateljski, včasih pa tudi sovražni.⁷⁶

Določena orodja na internetu omogočajo povsem zaprto komunikacijo (npr. elektronska pošta), kar spada na področje zasebnega komuniciranja, za

---

⁷¹ *Archive*, spletna stran.

⁷² Javornik, Internet, str. 141.

⁷³ Veronika Rot Gabrovec na *Besedni postaji* na Filozofski fakulteti v Ljubljani, september 2010. Rot Gabrovec, spletna stran.

⁷⁴ Škiljan, *Javni jezik*, str. 120.

⁷⁵ Prav tam.

⁷⁶ Škerlep, Model računalniško posredovane komunikacije, str. 39.

svetovni splet pa je značilna javna komunikacija, ki pa je lahko tudi polzaprta oz. polodprta (v primeru zahtevane registracije oz. seznama za dostop).⁷⁷ Zavedati se je treba, da je raba jezika na spletu predvsem javna raba. Besedila, ki jih pišemo na spletu, so dostopna vsem, če jih torej posebej ne zaščitimo. Škiljan⁷⁸ je obravnaval družbene kolektive ter povezavo javnega in zasebnega, in čeprav sta se oba pola v nekaterih zgodovinskih obdobjih na določenih ozemljih že zelo približala, je jasno, da še nikomur ni uspelo povsem nadzorovati prav vseh kanalov zasebne komunikacije. Avtor pa se sprašuje, ali sodobne tehnologije vsaj teoretično ne omogočajo prav takšnega nadzora. Vsekakor se meja med javnim in zasebnim vedno bolj briše, Škiljan⁷⁹ to imenuje »pritegovanje« zasebne komunikacije v javno in se sprašuje, ali ne bi bilo treba pojma javnosti v takih medijih definirati na novo.⁸⁰ Stabej⁸¹ opozarja, da »marsikatero besedilo, ki bi bilo včasih omejeno na sfero zasebnosti, postane (vsaj potencialno) del javne komunikacije« ter, kot smo že omenjali, da marsikatero besedilo brez interneta sploh ne bi nastalo, saj ne bi imelo možnosti objave. Škiljan⁸² virtualni javni prostor poimenuje sodobna *agora*, ki jo primerja s tisto starodavno in od katere naj bi se ločila po tem, da v prvi komunikacija poteka predvsem v pisni, v drugi pa v ustni obliki.

Možnost, da lahko posameznik v virtualnem prostoru nastopa anonimno in neopredeljen z javnimi vlogami in statusi, povzroča, da se javna komunikacija pogosto zamenjuje z zasebno, zato lahko v pisni obliki spletnih dokumentov zasledimo elemente, ki so sicer značilni za ustno izmenjavo sporočil. S tem se po Škiljanovem mnenju⁸³ diskurz novih medijev neha razlikovati od zasebne izjave. Podoben pojav lahko danes zasledimo tudi v klasičnih medijih (na radiu, televiziji in tudi v časopisih), kjer v te oblike diskurza javne komunikacije vse bolj prodirajo jezikovni elementi, kakršni v preteklosti niso bili običajni:

Čeprav se s stališča pošiljatelja sporočila, ki se mu ni več treba truditi, da bi obvladal idiome javnega komuniciranja, ampak v javnosti 'govori' brez strahu, da bi prekršil včasih stroga jezikovna in komunikacijska pravila v tej domeni, lahko zdi, da gre za pomembno demokratizacijo javne komunikacije, pa ne smemo pozabiti, da kršenje teh pravil zmanjšuje komunikacijsko učinkovitost sporočil [...].⁸⁴

---

⁷⁷ Prav tam, str. 28.

⁷⁸ Škiljan, *Javni jezik*, str. 44.

⁷⁹ Prav tam, str. 48.

⁸⁰ Prav tam, str. 103.

⁸¹ Stabej, *Bo en jezik dovolj?*, str. 60.

⁸² Škiljan, *Javni jezik*, str. 104.

⁸³ Prav tam.

⁸⁴ Prav tam.

Kot ugotavlja Boudourides,⁸⁵ ima anonimnost dvojni učinek. Po eni strani zmanjšuje vpliv socialnega pritiska na posameznika, po drugi strani pa z »osvobajanjem« posameznika zvišuje stopnjo agresivnega ali vsaj neprijaznega komuniciranja. Tako je anonimnost (oz. psevdonimnost) in posledično vedno bolj razširjen sovražni govor v spletnih besedilih pereč problem, ki so ga začele nekatere medijske hiše reševati z registracijo, ki je ponekod raven komunikacije sicer nekoliko dvignila, spet drugje pa se je zaradi tega zmanjšala količina komentarjev ali pa komentarjev sploh ni več. V nekaterih tujih spletnih medijih (npr. *The Sun Chronicle*⁸⁶) so uvedli obvezen prispevek za komentatorje, kar pomeni, da mora tisti, ki želi kaj objaviti, pustiti osebne podatke, vključno s številko osebnega računa. Kakšne bodo posledice tega ukrepa in kako se bo spletno komentiranje razvijalo v prihodnje, bomo šele videli, so pa ta ukrep uvedli v času vsesplošne svetovne krize, ko je verjetno tudi prihodek s strani sponzorjev bistveno manjši in želijo zato na ta način tudi nekaj dodatnega zaslužiti.⁸⁷

Vsekakor možnost anonimnega (ali psevdonimnega) sodelovanja vnaša veliko novosti v komunikacijo in ta vpliv na jezikovno obnašanje tvorcev besedil bo treba v prihodnje še podrobneje raziskati.

Zaključek

Splet je integralni del interneta in njegova tesna povezanost z drugimi elektronskimi mediji je vzrok, da je smiselno na spletna besedila gledati širše, v okviru elektronskih besedil. V članku smo izpostavili šest značilnosti spleta, ki pomembno vplivajo na jezik in jezikoslovje.

Spletni viri⁸⁸

Archive.org, <<http://www.archive.org/>>, (dostop 23. februarja 2012).

Communication and Information: Resources: Official documents. Spletna stran *UNESCO*, <http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=13475&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html>.

FidaPLUS.

Gigafida, <<http://demo.gigafida.net/>>, (10. februarja 2012).

---

⁸⁵ Praprotnik, *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*, str. 46.

⁸⁶ *The Sun Chronicle*, spletna stran.

⁸⁷ V istem času se namreč tudi v Sloveniji v nekaterih spletnih množičnih medijih uvajajo plačljive vsebine.

⁸⁸ V času svoje raziskave (med letoma 2007 in 2012) je avtorica članka navedene spletne vire redno obiskovala, zato datum dostopa pri večini spletnih virov ni naveden.

- Islovar: Terminološki slovar informatike*, <http://www.islovar.org/iskanje_enostavno.asp>.
- Nova beseda*, <http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html>.
- OneLook: Dictionary Search*, <<http://www.onelook.com/>>.
- Personal Memex. Spletna stran *Eric Blue's Blog*, <<http://eric-blue.com/my-projects/personal-memex/>>, (dostop 9. marca 2012).
- Rot Gabrovec, Veronika, Meta Grosman in Savina Zwitter: Nove oblike pismenosti. *Besedne postaje Filozofske fakultete*, 8. september 2010, <http://videolectures.net/besedna_grosman_pismenost/>.
- The Sun Chronicle*, <<http://www.thesunchronicle.com/>>.
- Termania*, <<http://www.termania.net/>>.
- WikiLeaks*, <WikiLeaks.org>.
- Wikipedija*, spletna enciklopedija, <<http://sl.wikipedia.org/>>.

Literatura

- Ammelburger, Dirk: *CGI in Perl: Programiranje v Internetu*. Šempeter pri Gorici: Flamingo, 2002.
- Antonelli, Giuseppe: *L'italiano nella società della comunicazione*. Bologna: Il mulino, 2008.
- Atkins, B. T. Sue in Michael Rundell: *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. New York: Oxford University Press, 2008.
- Baron, Naomi S.: *Always On: Language in an online and mobile world*. New York: Oxford University Press, 2008.
- Boardman, Mark: *The Language of Websites*. New York: Routledge, 2005.
- Crystal, David: *Internet Linguistics*. London in New York: Routledge, 2011.
- Crystal, David: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- Dahlgren, Peter: Media Logic in Cyberspace: Repositioning Journalism and its Publics. *Javnost/The Public*, 3/3, 1996, str. 59–72.
- Gorjanc, Vojko: *Uvod v korpusno jezikoslovje*. Domžale: Izolit, 2005.
- Javornik, Miha: Internet – začetek novega ali ponavljanje znanega? (Kaj pri tem počne Mihail Bahtin). *Slavistična revija*, 46/1–2, 1998, str. 141–152.
- Kranjc, Simona: Jezik v elektronskih medijih: Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. *Obdobja 20* (ur. Ada Vidovič Muha). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2003, str. 435–446.
- Pahor, David in Matija Drobnič: *Leksikon računalništva in informatike*. Ljubljana: Pasadena, 2002.
- Oblak, Tanja in Gregor Petrič: *Splet kot medij in mediji na spletu*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 2005.

- Praprotnik, Tadej: *Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih*. Ljubljana: Institutum Studiorum Humanitatis, 2003.
- Stabej, Marko: Bo en jezik dovolj? Večjezičnost v enojezičnosti: Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje. *Obdobja 20* (ur. Ada Vidovič Muha). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2003, str. 51–70.
- Škerlep, Andrej: Model računalniško posredovane komunikacije: tehnološka matrica in praktična raba v družbenem kontekstu. *Internet v Sloveniji* (ur. Vasja Vehovar). Ljubljana: Desk, 1998, str. 24–53.
- Škiljan, Dubravko: *Javni jezik: K lingvistiki javne komunikacije*. Ljubljana: Studia humanitatis, 1999.
- Trček, Franc: Demokratični potencial kibernetnega prostora. *Internet v Sloveniji* (ur. Vasja Vehovar). Ljubljana: Desk, 1998, str. 193–203.

The Web from the Point of View of Language and Linguistics

Summary

The web and electronic media radically affect most areas of life today: information technology, marketing, psychology, sociology, journalism, art, and many other areas, including linguistics. The most appropriate term for these phenomena is evolution, rather than revolution. Now one may only speak of the universal expansion of the web and of the large-scale use of web content, and one can no longer consider the web something new, although terms such as *new media* or *new technology* have been established. Six categories of web characteristics are essential for language and linguistics: hypertextuality, interactivity, interculturalism, multimediality, currency and archiving, and, last, anonymity. Anonymity could hardly be described as a general characteristic of the web, but it represents an opportunity more often used in some text types than in others. These are mainly the characteristics that direct communication from the technical point of view, thereby affecting both language and linguistics.